

Hamlet i Jönköping

– Hamlet är en karaktär som från början går omkring i en slags vägran att acceptera ... / Rebecka Cardoso, regissör

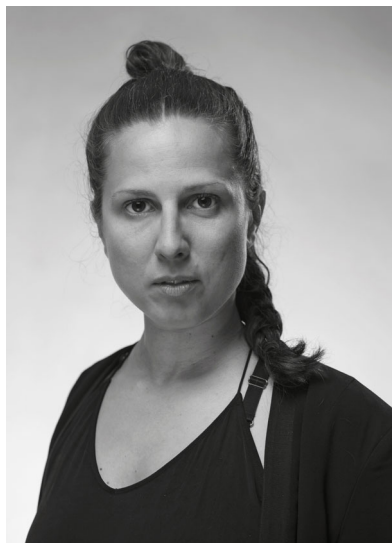
Rebecka Cardoso är regissör och dramatiker. Hon har stått för manus och regi till uppsättningar på olika teatrar i Sverige. Förra året regisserade hon sina egna pjäser *Den tredje hemligheten* på Unga Klara och *Mens - the musical* på Unga Dramaten. Nu tar hon sig an *Hamlet* på Småländs musik och teater (SMOT) i Jönköping.

PJÄSEN FANNS REDAN SOM FÖRSLAG när konstnärlige ledaren Staffan Aspegren tog kontakt med Rebecka Cardoso. Det var också bestämt att den skulle spelas av fem skådespelare.

– För mig fungerar det ofta bra att börja arbetet utifrån en given förut-sättning, i stil med den jag nu fick. Ibland kan man inte se vad man kan göra av en pjäs, men nu fanns det saker som gjorde att jag tilltalades av idén. Det innebar en bearbetning och strykningar, för att kunna fokusera på det jag ville berätta.

NÄR REBECCA CARDOSO BÖRjade läsa *Hamlet* på nytt – i Britt G Hallqvists översättning, den man i den här uppsättningen använder – såg hon snart något som hon tyckte var spännande att koncentrera uppsättningen kring:

– Ett tema jag ofta återkommer till, nämligen döden! Och att döden är

Rebecka Cardoso. Foto: Lars Kroon

ett villkor för livet. Jag kände att *det* skulle bli min ingång. Ett läskigt, lite tabubelagt, men spännande tema! När jag skrev *Mens - the musical* slogs jag av att jag var inne på något som halva mänskligheten har, men som man bara inte pratar om. Jag tycker att tabubelagda ämnen är spännande. Och döden är just ett sådant ämne.

HAMLET SPELAS I UPPSÄTTNINGEN AV fyra kvinnor och en man. Hamlet själv spelas av en kvinna och karaktären är också kvinna, själva pronomenet är ändrat.

– Egentligen dubblar vi bara drottningen, för jag har strukit en hel del,

och dessutom slagit ihop vissa roller, för att det inte ska bli ett myller av karaktärer, och för att minska antalet in- och utgångar. Jag har också använt mig av en princip som är vanlig på teatern: en skådespelare släpper sin karaktär och går ur sin roll men är kvar i rummet, för att lite senare gå in i spelet igen.

EN TILLSTRAMNING HAR DET BLIVIT, menar Rebecka Cardoso som har flyttat ner historien till Hamlets perspektiv, och till den resa hon gör.

– Det finns utbroderingar i originalet som man kan tycka vad man vill om, men i vår uppsättning har jag inte tyckt att det finns något värde i att ha med vissa saker. Ta till exempel Polonius långa tal till en av sina tjänare, som ska åka till Frankrike och spionera på Laertes. ”Åh, vad spännande!”, tänker man först när man läser pjäsen, ”en riktig cliff-hanger.” Men *ingenting* händer av det spåret, det följs aldrig upp. En sådan historia blir bra förvirrande i en koncentrerad version som vår. Många val som jag har gjort har naturligtvis också varit påverkade av att jag har en liten ensemble. Det kan bli väldigt förvirrande att ha med för många figurer, som ska spela olika roller.

– I Shakespeares original känns det som att Hamlet från första sidan går omkring och är ung och svärmodig. Hade jag gjort en annan uppsättning av pjäsen hade jag säker haft en tonåring i den rollen, en människa som för första gången drabbas av livets villkor: ”Människor kommer inte fortsätta att vara tillsammans!” Mamma och pappa är inte ihop! Människor kommer att dö!”

– Hamlet är en karaktär som från början går omkring i en slags vägran att acceptera, och som i vår uppsättning i förlängningen blir en vägran att acceptera sin egen dödlighet.

I SIN UPPSÄTTNING HAR REBECCA Cardoso tagit bort det där att Hamlet

Hanna Schön och Mårten Svedberg. Foto: Lars Kroon

säger att hon ska ”spela narr och låtsas bli förryckt”.

– Jag upplever i stället att hon – i min version – *upplevs* som galen, för att hon bär på hemligheten om sin pappa, och att hon börjar smida planer om hur hon ska kunna avslöja sin farbror. Jag har känt att galenskapen var något som i originalmanus planteras i början av pjäsen, men som inte riktigt följs upp. Där gör Hamlet stor sak av att spela galen, men i själva verket bär hon på en sorg över att pappan är död, något hon inte kan släppa. Och när hon får reda på att hennes farbror är mördaren, driver hon ett spel som kan verka galet för de andra. Och när hon till och med sticker ner Polonius blir det ännu värre.

REBECKA CARDOSO MENAR ATT Shakespeare lägger mycket tid på att övertyga oss om att Vålnaden verkligen *finns* och inte skapad av Hamlets fantasi, som ju vore en möjlig tolkning.

– Först är det andra som ser Vålnaden, och pratar om honom, sedan berättar de för Hamlet, som slutligen själv får se honom. I mitt tema med döden finns det ju något ”bortom livet”. Vålnaden visar sig och överlämnar hedersmordet åt Hamlet att utföra, vilket ju är ett spännande tema i sig. Det där löser sedan Laertes Hamlet ifrån på slutet när han säger ”Min käre Hamlet, låt oss ge varandra förlåtelse. Mitt och min faders blod må inte komma över dig, och inte ditt över mig”.

Asa Arhammar. Foto: Lars Kroon

Mårten Svedberg, Hanna Schön och Åsa Arhammar. Foto: Lars Kroon

VAD GÄLLER HAMLET OCH OFELIA så har Rebecka Cardoso hela tiden sett det som att de har haft en kärleksrelation.

– Jag ser också väldigt tydligt i min version att de har delat något som bara de själva vet om. Det visas inte i pjäsen, men man förstår att det har funnits nånting som jag absolut uppfattar som mer än vänskap. De känns som själsfränder, och har en djup förståelse för varandra, en attraktion, en kärlek.

OFELIA HAR I UPPSÄTTNINGEN FÅTT lite mer text än hon brukar ha.

– Hon berättar till exempel själv om sin död (”Det står ett pilträäd lutat över än ...”). Den repliken är egentligen drottningens, men nu får Ofelia berätta det *innan* det sker. Publiken

får också faktiskt se när Ofelia dränker sig. Vi har alltså valt att visa att det *är* ett självmord. Där finns det ju olika tolkningar om vad som egentligen har hänt. Annars är det intressant med en karaktär som Ofelia, som egentligen har så mycket att säga, och som framför allt känner Hamlet så väl, men aldrig får lov att säga något, aldrig får en jävla syl i vädret.

REBECKA CARDOSO HADE INTE några förutfattade meningar om hur Hamlet skulle sättas upp när hon började arbeta med pjäsen. Men hon ville gärna se det hela i fler lager än bara de intellektuella, psykologiska och realistiska.

– Jag tycker till exempel att det är viktigt att både ljus och ljud blir en del av upplevelsen av föreställningen. Vi jobbar med en ljussättning som kastar skuggor av skådespelarna på väggarna, och det blir en del av det visuella som är menat att skapa en suggestiv stämning. Skuggorna kan också stödja en situation, låt oss säga när Hamlet och hans mamma bråkar, eller när Hamlet i en monolog pratar om gravar som öppnas. Vid sådana tillfällen kan det finnas rörliga skuggor av de andra i rummet, för att skapa något mer än det som bara är intellektuellt.

Intervju: Roland Heiel

Bearbetning, regi/scenbild: Rebecka Cardoso. Ljussättning/Scenbild: Anton Andersson. Ljuddesign/scenbild: Niclas Lindgren. Kostymdesigner: My Chiacchiero. Skådespelare: Vera Veljovic, Åsa Arhammar, Hanna Schön, Sanna Ingermaa Nilsson, Mårten Svedberg